

Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü

Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi

Dergiye Geliş Tarihi: 23.09.2013

Yayına Kabul Tarihi: 15.11.2013

Baş Editör: Naim Çağman

Alan Editörü: Halil Kızılaslan

Kırsal Kesimde Yoksulluk Algısı: Tokat İli Zile İlçesi Örneği

Gülistan ERDAL^{a,1} (gulistan.erdal@gop.edu.tr)
Hatice YAVUZ^a (hatice_yavuz@hotmail.com)

^aGaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü 60250 Tokat

Özet – Bu çalışmanın amacı, kırsal kesimde yoksulluk algısını ve kırsal kesimde yaşayan insanların yoksulluğa bakış açısını Tokat ili Zile ilçesi örneği ile değerlendirmektir. Çalışmada Zile ilçesinde 9 köyde toplam 86 kişi ile anket yapılmıştır. Bu anketten elde edilen veriler ile kişilerin sosyoekonomik ve demografik özellikleri belirlenmiş, yoksulluğa bakış açıları ortaya konmuş ve kişilerin yoksulluk tanımları belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bazı sonuçlara göre kişilerin %26'sı kendini yoksul hissederken hiçbir birey kendini zengin sınıfında görmemektedir

Anahtar Kelimeler –
Yoksulluk, yoksulluk
algısı, kırsal kesim

Gaziosmanpaşa Journal of Scientific Research 8 (2013) 40-47

The Perception of Poverty in Rural Areas: Case of Tokat Province-Zile County

Abstract – The aim of this study is to evaluate the perception of poverty in rural areas and people's viewpoint of poverty who live in rural areas within the example of Tokat province – Zile county. In the study, 86 people from 9 villages were questioned for the questionnaire. In the light of the information obtained from the questionnaire, people's socio-economical and demographical characteristics are stated, their viewpoints of poverty are put forward and their definitions of poverty are determined. According to the results of the study, %26 of the people who participated in the questionnaire do not consider themselves in the class of wealthy.

Keywords –
Poverty, perception of
poverty, rural area.

Received: 23.09.2013

Accepted: 15.11.2013

¹Sorumlu Yazar

1. Giriş

İnsanlık için yoksulluk yeni bir sorun değildir. Yoksulluğun kavramsallaşması ve yoksulluk sistematığı üzerine ilk çalışmaların 17. yüzyılın başlarına gözlemlemek mümkündür.

Yoksulluğu tanımlama amacıyla yola çıkılan bu çalışmalardan bu güne yoksulluk konusunda üzerinde uzlaşılan ortak bir tanıma ulaşılamamıştır (Bildirici,2001).

Yoksulluk, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumudur. Yoksulluğu dar ve geniş anlamda olmak üzere iki türlü tanımlamak mümkündür. Dar anlamda yoksulluk, açlıktan ölme ve barınacak yeri olmama durumu iken, geniş anlamda yoksulluk, gıda, giyim ve barınma gibi olanakları yaşamlarını devam ettirmeye yettiği halde toplumun genel düzeyinin gerisinde kalmayı ifade eder (TÜİK, 2013). Yoksulluk sınırı, yeterli hayat standartlarında yaşaya bilmek için gerekli olan minimum gelir miktarıdır.

Yoksulluk algısı kavramı çok boyutlu olmakla birlikte iki temel süreç içerisinde ele alınabilir. Bunlardan birincisi nesnel, diğeri ise öznel süreçlerdir. Nesnel süreç yoksulluğun yapısal eşitsizlikle, yani kurumsal mekanizmalarla olan ilişkileriyle ilgilidir. Öznel süreç ise yoksulluğun bizzat yoksul tarafından nasıl deneyimlendiği ve yoksulun yoksulluğu nasıl algıladığı ile yakından ilişkilidir (Suğur ve ark., 2008).

Literatürde yoksulluk ve algı ilişkisini doğrudan olmasa bile dolaylı olarak açıklamaya çalışan ve birbirleri ile tartışma halinde olan çok sayıda sosyolojik teoriler bulunmaktadır. Bunlar içerisinde hak eden ve hak etmeyen yoksullar tartışmasının önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir (Handler ve Hollingsworth 1971). Bu tartışmaların ana eksenini, sosyal politikaların uygulanmasında ve yoksulluğu azaltmaya yönelik çeşitli stratejiler geliştirilmesinde devletin seçici davranıp davranmaması noktasında yoğunlaşmaktadır. Çünkü yoksullar arasında bu yardımları hak edenler olduğu kadar hak etmeyenlerin de olduğu öne sürülmektedir (Appelbaum 2001, Saunders 2002, Suğur ve ark., 2008). Bunlarla birlikte literatürde yoksulluk olgusunun ekonomi disiplininin temel kavramlarından biri olarak, diğer disiplinlere göre daha fazla ön plana çıktığı belirtilmektedir. Yoksulluk ile ilgili yapılan çalışmalarda makro-ekonomik analizler, küreselleşme ve yoksulluk ilişkisi, uluslararası sermaye ve üçüncü dünyanın sömürülmesi, gelir, tüketim, reel ücretler ve işsizlik sıklıkla ele alınmıştır. Diğer taraftan yoksulluğun, ekonomik terimlerle tanımlanmasının ötesinde, bizzat yoksullar tarafından nasıl yaşandığı, yoksulların yoksulluğu nasıl algıladığı ve yoksulun dünyasında yoksulluğun nasıl bir anlam ifade ettiği de önemli bir çalışma konusu olmuştur (Suğur ve ark., 2008).

Dünya nüfusunun yaklaşık yarısı kırsal alanlarda, dünyadaki yoksul nüfusun %75'i ise gelişmekte olan ülkelerin kırsal kesimlerinde yaşamaktadır. Bu nedenle dünyadaki refah artışı kırsal kesimlerde sağlanacak refah artışına bağlıdır. 2025 yılında dünya nüfusunun büyük bölümünün kentlerde, yoksul nüfusun %60'ının ise kırsal kesimlerde yaşayacağı öngörülmektedir (Alemdar ve ark., 2012).

Bu çalışmanın amacı, kırsal kesimde yoksulluk algısını ve kırsal kesimde yaşayan insanların yoksulluğa bakış açısını ortaya koymaktır.

Çalışma, Tokat ili Zile ilçesi merkez köylerinde yaşayan bireyler ile yapılmıştır. Zile İlçesinin de merkeze bağlı 31 köy mevcuttur. Bu köylerden gayeli olarak % 30'u seçilmiş ve toplam 9 köy dikkate alınmıştır. Bu köylerde bulunan 603 haneden %90 güven sınırında %5 hata payı

ile 86 örnek hane belirlenmiştir. Bu hanelerde yaşayan aile reisi ya da eşi ile yüz yüze görüşme yolu ile anket yapılmıştır. Anketler 2013 Ocak ayında yapılmıştır.

2. Türkiye’de Yoksulluk

Türkiye’de yoksulluğun boyutlarını ölçmeye yönelik çalışmaların son yıllara dayandığı ve bunların sayıca da çok sınırlı olduğu söylenebilir. 2002-2009 dönemi için yayımlanan harcamaya dayalı mutlak yoksulluk göstergelerinin, Türkiye’nin sosyo-ekonomik yapısını ortaya koyacak ve uluslararası kıyaslamalara imkan verecek şekilde revize edilmesi amacıyla, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) bünyesinde ulusal ve uluslararası uzmanlarla birlikte değerlendirme çalışmalarına devam edilmektedir. Bu çalışmalar sonuçlanıncaya kadar, uluslararası karşılaştırmalarda önem taşıyan satın alma gücü paritesine göre kişi başı dolar cinsinden yoksulluk oranları cari satın alma gücü paritesine göre kişi başı 2,15 ve 4,3 dolar sınırlarına göre yoksulluk oranları verilmektedir. TÜİK’in 2011 yılı yoksulluk çalışmasına göre, kişi başı günlük harcaması, cari satın alma gücü paritesine göre 2,15 doların altında kalan fert oranı 2011 yılında % 0,14 olarak tahmin edilmiştir. 4,3 dolar sınırına göre ise 2011 yılında % 2,79 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK,2013a).

Tablo 1. Türkiye’de Göreli Yoksulluk Sınırına Göre Yoksulluk Göstergeleri (gelire dayalı)

Yoksulluk riski	Yoksulluk sınırı (TL)	Yoksul sayısı (Bin kişi)	Yoksulların oranı (%)	Yoksulluk açığı(*)
2008				
% 40	2 517	6 614	9.6	22.8
% 50	3 146	11 123	16.1	25.3
% 60	3 775	16 381	23.7	27.1
% 70	4 404	21 171	30.6	30.3
2009				
% 40	2 798	7 276	10.3	24.3
% 50	3 498	11 891	16.9	26.9
% 60	4 197	16 806	23.8	28.6
% 70	4 897	21 740	30.8	31.6
2010				
% 40	2 951	7 145	10.0	24.0
% 50	3 689	11 817	16.6	26.9
% 60	4 426	16 746	23.5	28.7
% 70	5 164	21 700	30.4	31.5
2011				
% 40	3 233	7 189	9.9	24.7
% 50	4 041	11 589	16.0	25.9
% 60	4 849	16 390	22.6	29.4
% 70	5 657	21 519	29.7	31.1

(*) Yoksulluk açığı yoksulluğun derecesi hakkında bilgi verir. Yoksulluk açığının 100’e yaklaşması, yoksulluğun derecesinin çok fazla olduğunu, küçülmesi ise yoksulluk risk derecelerinin daha az olduğunu ifade etmektedir.

Kaynak: TÜİK, 2013b, Yoksulluk istatistikleri

Cari satın alma gücü paritesine göre 4,3 dolar sınırı esas alındığında, kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlarda yoksulluk oranı, 2011 yılında % 6,83 olarak tahmin edilmiştir. Aynı yoksulluk sınırına göre kentsel yerlerde yaşayanların yoksulluk oranları 2011 yılında % 0,94 olmuştur. Tablo 1'de Türkiye'de göreceli yoksulluk sınırına göre yoksulluk göstergeleri verilmiştir.

2009 yılı itibarı ile nüfusun %0,48'lik kısmını oluşturan 339,191 kişi açlık sınırının altında yaşamaktadır. Ocak 2011'de açıklanan son verilere göre Türkiye'de yoksulluk oranı %18,8'dir, yani 12 Milyon 751 bin kişi yoksuldur. Bu oran kent ve kır olarak ayrıştırıldığında kır yoksulluğu %38,69 (8 milyon 432 bin kişi) gibi yüksek bir rakama ulaşmaktadır. Kent yoksulluğu ise %8,86 (4 milyon 318 bin kişi) olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2013a). Türkiye'de 2005–2009 arası dönemde kırsal ve kentsel alanlarda yoksulluğun gelişimiyle ilgili Tablo 2'de verilen veriler incelendiğinde, yoksulluğun kırsal kesimde kentlerden daha yüksek olduğu ve iyileşmenin de kentlere göre daha yavaş olduğu görülmektedir. Gıda yoksulluğu oranları yıllar itibarı ile kırsal kesimde değişik oranlarda fakat Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

Tablo 2. Türkiye'de yıllar itibarıyla yoksulluk oranları

	2005	2006	2007	2008	2009
TÜRKİYE					
Gıda yoksulluğu (açlık)	0,87	0,74	0,48	0,54	0,48
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	20,50	17,81	17,79	17,11	18,08
KENT					
Gıda yoksulluğu (açlık)	0,64	0,04	0,07	0,25	0,06
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	12,83	9,31	10,36	9,38	8,86
KIR					
Gıda yoksulluğu (açlık)	1,24	1,91	1,41	1,18	1,42
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	32,95	31,98	34,80	34,62	38,69

Kaynak: TÜİK,2013a

TÜİK'in yoksullukla ilgili son verileri ışığında;

Kırsal bölgelerde yoksulluk daha yaygın bir sorundur. Nitekim kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlarda yoksulluk oranı %38,69 iken, kentsel yerlerde yaşayanların yoksulluk oranı % 8,86'dır (Tablo2).

Ana sektörler itibarıyla 2009 yılında fert yoksulluk oranları incelendiğinde; tarım sektörü, %33,01, sanayi sektörü %9,63 ve hizmet sektörü %7,16 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer taraftan, hane halkı büyüklüğü arttıkça yoksulluk riski arttığı bildirilmektedir. 2009 yılında hane halkı büyüklüğü 3 veya 4 kişiden oluşan hanelerde bulunan fertlerin yoksulluk oranı % 9,65 olurken, 7 ve daha fazla olan hanelerde fertlerin yoksulluk oranı % 40,05 olarak hesaplanmıştır.

Fertlerin çalışma durumlarına göre yoksulluk riski de değişmektedir. 2009 yılında ücretli-maaşlı çalışanlarda yoksulluk oranı % 6,05 iken, yevmiyeli çalışanlarda bu oran % 26,86, işverenlerde % 2,33, kendi hesabına çalışanlarda % 22,49 ve ücretsiz aile işçisi olanlarda ise % 29,58 olmuştur.

Eğitim durumu yükseldikçe yoksul olma riskinin azaldığı görülmektedir. 2009 yılında okur-yazar olmayanlarda yoksulluk oranı % 29,84 olurken, ilkokul mezunlarında bu oran % 15,34, lise ve dengi meslek okulları mezunlarında %5,34, yüksekokul, fakülte ve üstü % 0,71 olarak ortaya çıkmaktadır.

Başta Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) olmak üzere, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Bankası gibi uluslar arası kuruluşların yapmış oldukları karşılaştırmalı yoksulluk çalışmaları da Türkiye'deki yoksulluğun boyutlarını gözler önüne sermektedir. UNDP tarafından hazırlanan İnsani Gelişme Raporu 2007/2008, ülkeleri insani gelişme düzeylerine göre sıralamış olup; İzlanda ve Norveç'in ilk iki ve Burkina Faso ve Sierra Leone'nin de son iki sırada yer aldıkları bu indekste Türkiye, 177 ülke içerisinde 84. sırada yer almıştır. Yine aynı raporda yayınlanan, İnsani Yoksulluk İndeksinde (HPI) Türkiye, gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer alan 108 ülke içerisinde, yüzde 9,2 olan indeks değeri ile 22. sıradadır. Uluslararası karşılaştırmalarda, yoksulluk göstergeleri bakımından pek parlak bir durumda olmayan Türkiye, gelirin son derece adaletsiz olarak dağıldığı ülkeler arasında yer almaktadır. Gelir dağılımındaki adaletsizliğin göstergesi olarak kabul edilen Gini Katsayısı 43,6 gibi oldukça yüksek bir düzeydedir.

3. Bulgular ve Tartışma

Anket yapılan kişilerin sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri Tablo 3'de verilmiştir. Ankete katılan kişilerin yaş ortalaması %48,65'dir. Ankete katılan kişilerin %74,42 erkek, %25,58 ise kadınlardan oluşmaktadır. Ankete katılan kişilerin medeni durumlarına bakıldığında %90,70'lik bir oranda bireylerin evli olduğu görülmektedir. Ankete katılan kişilerin %80,23'ünü ilköğretim mezunudur. Kişilerin ortalama arazi miktarı 56 dekar olup arazilerde en çok üretilen ürün buğdaydır.

Kişilerin aylık ortalama geliri 829,45 TL olup maksimum aylık 4166,6 TL, minimum aylık ise 166,6 TL'dir. Maksimum aylık ile birlikte yoksulluk sınırı üstünde yaşayan sadece 2 aile olduğu belirlenmiştir. Ankete katılan kişilerin %88,37' sinin oturdukları evin kendi evleri olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada anket yapılan kişilerin yoksulluk algısını belirleyebilmek için yoksulluk üzerine görüş ve yorumları ortaya koyan bir takım sorular sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevapların özet bir tablosu yapılmış ve Tablo 4'de sonuçlar verilmiştir.

Ankete katılan kişilerin kendini gördüğü maddi sınıflar belirtilmiş ve hiçbir birey kendini zengin sınıfında görmemektedir. Kişilerin %26'sı kendini yoksul sınıfında görmektedir.

Tablo3: Kişilerin sosyoekonomik ve demografik özellikleri

		Frekans	Oran (%)
Cinsiyet Durumu	Kadın	22	25,58
	Erkek	64	74,42
Medeni Durum	Evli	78	90,7
	Bekar	8	9,3
Eğitim Durumu	Okur Yazar	2	2,33
	İlköğretim	69	80,23
	Lise veya dengi	7	8,14
	Üniversite	5	5,81
	Hiç eğitim almamış	3	3,49
Yaş ortalaması: 48,65			
Ortalama Arazi Miktarı: 56 dekar			
Arazilerde üretilen ürünler	Buğday	84	39,07
	Arpa	38	17,67
	Ş.Pancarı	26	12,09
	Ayçiçeği	23	10,7
	Fiğ	21	9,77
	Diğer(nohut, mercimek vb.)	23	10,7
Ailelerin aylık ortalama geliri: 829,457			
Max. aylık	4166,6		
Min. aylık	166,6		
Ev sahipliği	Evet	76	88,37
	Hayır	10	11,63

Kişilerin yoksulluğu tanımlama durumlarına bakıldığında % 60,47'lik kesim yoksulluğu tanımlayabileceğini savunmaktadır. Yoksulluğu tanımlayabileceğini ifade eden bireylerin yaklaşık yarısı, yoksul; “hiçbirşeyi olmayana” denir şeklinde cevap vermişlerdir. Kişilerin %34,88'i ise “parası çok olana” zengin sıfatını uygun görmüştür. Ayrıca kişilerin zengin tanımlamasında “para babalarına, hanı hamamı olana, var yemezlere, başkalarının karnını doyurana “ gibi farklı tanımlar da ortaya çıkmıştır.

Anket yapılan kişilerin yaklaşık %70'i kırsal kesimde zengin yoksul ayrımı yaşadığını ifade ederken zengin olan kişinin her hali ile zengin olduğunu gösterdiğini belirtmişlerdir.

Kişilerin maddi açıdan zorluk çektiği ayların kış ayları olduğu, özellikle Ocak ayının zorlu geçtiği tespit edilmiştir. Kişiler giyim şeklinin kırsal kesimde zenginlik göstergesi olduğunu düşünmektedir (% 63) Zengin olan kişilerin daha düzgün daha düzenli ve markalı giydiği belirtilmektedir. Kişilerin %53'ü yaşadıkları yerin yoksulluğa etkisi olduğunu düşünmektedir. Diğer yandan zengin insanın yaşadığı yer olarak, “şehirler (% 42)” işaret edilmiştir. Kişilerin %50'si yoksul bir ailenin çocuğunun yoksul olacağını düşünürken % 49'u ise çocuklarının isterlerse yoksul olmayacağını, okuyarak geleceklerini kurtarabileceklerini belirtmektedir (Tablo 3).

Tablo 4. Kişilerin yoksulluk üzerine görüş ve yorumları

	%
Kişilerin maddi açıdan kendilerini gördükleri sınıflar	
Yoksul	25,58
Orta Gelirli	74,42
Kişilere göre yoksulluğu tanımlayabilme durumu	
Tanımlayabilirim	60,47
Tanımlayamayam	30,53
Kişilerin yoksulluk tanımları	
Fakir olana	38,46
Çalışmayana	13,46
Hiç bir şeyi olmayana	48,08
Kişilerin zenginlik tanımları	
Parası çok olana	34,88
Maddi durumu iyi olana	26,74
Arazisi çok olana	6,98
Gönlü zengin olana	9,30
Diğer	22,09
Kırsal kesimde zengin yoksul ayrımının hissedilme durumu	
Evet	69,77
Hayır	23,26
Kısmen	6,98
Kişilerin giyim şeklini zenginlik göstergesi görme durumu	
Evet	62,79
Hayır	37,21
Kişilere göre yaşanan yerin yoksulluğa etkisinin olma durumu	
Evet	53,49
Hayır	44,19
Kısmen	2,33
Kişilere göre zengin insanın yaşadığı yerler	
Şehirler	41,86
Deniz kenarları	17,44
Her yer	19,77
Diğer	20,93
Kişilere göre yoksul bir ailenin çocuğunun da yoksul olma durumu	
Evet	50,00
Hayır	48,84
Kısmen	1,16

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında ele alınan kırsal kesim insanların yoksulluk algıları, yaşanan çevre, gelenekler ve kültürel özelliklere göre değişmektedir. Toplumsal düzen, giyim şekli, toplumun insana bakışı yoksulluk algısını etkilemektedir. İnsanlar yaşadığı toplumun düzenine göre farklı görüşlere sahiptir ve yoksulluk algısı anket yapılan köylerdeki kültürel özelliklere ve geleneklere göre değişmektedir.

Çalışmanın sonuçlarına göre kırsal kesimde yaşayan kişilerin %26'sı kendini yoksul hissetmektedir. Kırsal kesimde yaşayan kişiler için genellikle giyim şekli bir zenginlik

göstergesidir (%63). Yoksulluk tanımında kişiler genellikle yoksul olan kişi olarak; ‘hiçbir şeyi olmayana yoksul denir’ ifadesini kullanmaktadırlar. Araştırma kapsamındaki kişiler, yaşadıkları yerin yoksul olmalarında önemli bir etkisi olduğunu ve zengin insanların daha çok şehirlerde yaşadığı belirtmişlerdir. Çalışmada ortaya çıkan diğer önemli bir sonuç ise, incelenen kişilerin hiç birinin kendini zengin sınıfında görmemesidir. Kişiler gerçekte yoksulluk sınırının altında yaşamalarına rağmen yoksulluk sınırı olgusunu bilmemekte ve yoksulluk algılarını farklı şekillerde yansıtmaktadırlar. Onlara göre, yoksulluk tanımlamalarına öznel süreç çevresinde bakıldığında “hiçbir şeyi olmayan kişi” yoksul kişidir. Türkiye’de kırsal ve kentsel alanlarda yoksulluğun gelişimiyle ilgili yapılan tüm çalışmaların ışığında, yoksulluğun kırsal kesimde kentlerden daha yüksek olduğu ve iyileşmenin de kentlere göre daha yavaş olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, kırsal bölgelerde yoksulluk daha yavaş bir sorundur.

Ulusal ve uluslararası birçok kuruluş tarafından, Türkiye’de yoksulluğu etkin ve sürdürülebilir bir biçimde azaltmaya yönelik, çeşitli öneriler sunulmaktadır. Yoksullukla mücadelede öncelikle hedef kitlenin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. TÜİK’in 2002 yılından beri yapmakta olduğu “Yoksulluk Araştırması” bu bakımdan oldukça önemlidir. Bu tür araştırmalar daha da geliştirilmeli ve nihai olarak da il, ilçe, köy ve mahalle düzeyinde Türkiye’nin bir “yoksulluk envanteri” çıkarılmalıdır. Türkiye’deki yoksulların büyük bir kısmı kırsal bölgelerde yaşayan ve tarımsal faaliyetlerden geçimini sağlayan insanlardan oluşmaktadır. Tarım çalışanlarının, içinde buldukları yoksulluktan kurtulabilmeleri için asgari gelir düzeyleri yoksulluğun aşılması hedefine uygun olarak belirlenmeli ve geleneksel tarım tekniklerinin yerini çağdaş yöntemlere bırakması için gerekli mali ve teknik destekler artırılmalıdır.

Kaynaklar

- Alemdar, T., A. Demirdöğen, M.N. Ören (2012), “Kırsal Yoksulluk Ölçüm Sorunu ve Türkiye”, 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 322-329.
- Appelbaum, L. D (2001), “The Influence of Perceived Deservingness on Policy Decisions Regarding Aid to the Poor”. *Political Psychology*, 22: (3) 419-42.
- Arpacioğlu, Ö. ve M. Yıldırım (2011), “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi”, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2):60-76.
- Bildirici, Z. (2001), “Avrupa Birliği’nde Yoksullukla Mücadele ve Türkiye’nin Uyum Sürecindeki Yeni Uygulamalar”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı*, İstanbul.
- Handler, J.F., Hollingsworth, E.J. (1971) *The Deserving Poor: A Study of Welfare Administration*, New York: Academic Press.
- Saunders, P. (2002) *The Deserving Poor: Changing Community Views on The Causes of Poverty*, *Australian Social Monitor*, 5: (2) 34-38.
- Suğur, N.,S. Suğur, O.B. Çetin, E. Akarçay, T.G. Şavran (2008), “Hizmet Sektöründe Çalışan Yoksulların Yoksulluk Algısı Üzerine Bir Çalışma”, *İş,Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 10(4): 2-29.
- TÜİK, 2013a. “2011 Yoksulluk Çalışması Sonuçları” Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do> (Erişim tarihi: 04.03.2013).
- TÜİK, 2013b, “Yoksulluk istatistikleri”, Türkiye İstatistik Kurumu, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013 (Erişim tarihi: 05.07.2013).